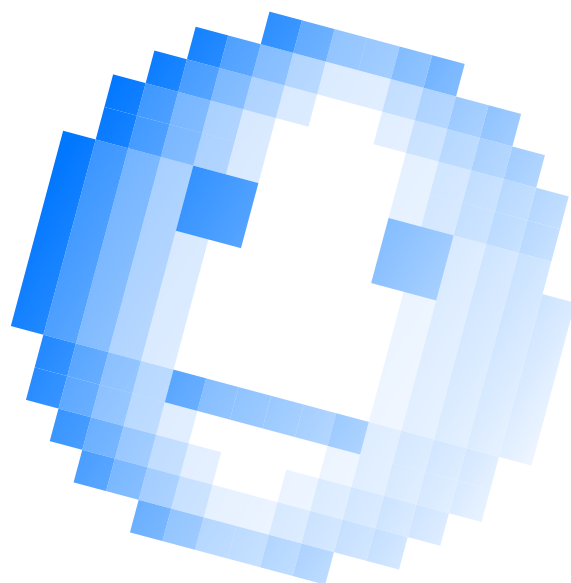

Nejasná tvář digitálních technologií

Pohled na rozhraní digitálních systémů
jako na prostředníka mezi uživatelem
a technologií

Role designéra v organizacích - anotované portfolio

Jan Weber

Obsah

Úvod	1
Transparency Grenade Rozhraní jako nástroj radikální transparentnosti	2
Apple Card Rozhraní jako estetická abstrakce transakcí a pocitu finančního klidu	3
Cookie Consent "Dark Patterns" Rozhraní jako prostor pro konflikt mezi transparentností a manipulací	4
Wind Map Rozhraní jako estetická interpretace dat vířivých vzdušných proudů	5
Windows BSOD (Blue Screen of Death) Poslední tvář rozhraní před úplnou ztrátou kontroly	6
Spojovací anotace a závěr	7
Bibliografie a seznam obrázků	8

Úvod

Většinu času vnímáme digitální služby jen skrze jejich rozhraní. Pro běžného uživatele je rozhraní celým systémem a věří tomu, co vidí na displeji. Interakce s touto vizuální vrstvou je pro nás hlavním způsobem komunikace se složitou technologií, která se nachází v pozadí. Proto považuji za zajímavé zamyšlení, jakým způsobem k nám tato rozhraní promlouvají a jakou realitu nám vlastně předkládají.

V tomto portfoliu představuji pět artefaktů, které ukazují různé podoby rozhraní digitálních systémů. Někdy fungují jako vizuální interpretace složitých dat do srozumitelného obrazu (Wind Map), díky kterému můžeme snáze pochopit výsledek jinak složitých datových struktur a algoritmů. Jindy fungují jako maska, která kritické systémové selhání redukuje na pouhý zástupný symbol (Windows Blue Screen of Death), což může působit jako snaha o srozumitelnost, ale ve skutečnosti jen skrývá systémovou chybu a uživateli bere možnost porozumět tomu, co se skutečně děje. V jiných případech se setkáváme s rozhraním jako s bariérou, která nás může snadno, a někdy záměrně, zmást v otázkách soukromí (Cookie lišty) a využívat design k prosazování cizích zájmů na úkor uživatele.

Cílem mého výběru je ukázat, že rozhraní nikdy není neutrální. Vždy aktivně rozhoduje o tom, co nám bude zviditelněno a co zůstane skryto, tak jak si to jeho tvůrci přáli. Právě rozhraní jsou často ta nejasná tvář digitálních technologií, kterým sice denně svěrujeme svá data, ale kterým málokdy skutečně rozumíme. Jako designéři totiž netvoříme jen vzhled aplikací a digitálních systémů, ale určujeme, kde končí jejich uživatelovo pochopení a kde začíná pouhá slepá důvěra umocněná formou jejich vizuální interpretace.

The Transparency Grenade

Rozhraní jako nástroj radikální transparentnosti

Zdroj: julianoliver.com

Julian Oliver 2012-2014

julianoliver.com/projects/transparency-grenade

CLAIM

Tento artefakt radikálně demonstruje, že pocit soukromí v digitálních sítích není technologickou samozřejmostí, ale do značné míry iluzí vytvořenou vizuálním rozhraním, které při cíleném zviditelnění systémových procesů odhaluje citlivá data širokému publiku celého internetu.

EVIDENCE

Autor pracuje s metaforou průhledného granátu, který slouží jako nástroj pro radikální transparentnost. Zařízení zachycuje síťový provoz a zvuk, které následně anonymně streamuje na veřejnou mapu. Tím odhaluje vše, co běžná rozhraní komunikačních systémů skrývají pod vrstvou vizuálního designu.

IMPLICATION

Design zde hraje provokativní roli. Záměrně narušuje pocit bezpečí a upozorňuje na to, že digitální infrastruktura, kterou díky grafickému rozhraní běžně nevnímáme, má přímý dopad na naše soukromí a kontrolu nad vlastními daty.

BRIDGE

Zatímco většina současných rozhraní usiluje o to, aby technologické procesy zůstaly skryté, Transparency Grenade nekompromisním způsobem tyto procesy zviditelňuje a nutí nás přemýšlet nad neviditelnou hrozbou úniku citlivých dat do éteru.

Apple Card

Rozhraní jako estetická abstrakce transakcí a pocitu finančního klidu

Zdroj: apple.com

Apple & Goldman Sachs 2019

www.apple.com/apple-card

CLAIM

Rozhraní Apple Card využívá vysokou míru abstrakce k tomu, aby transformovalo finanční realitu výdajů v uspokojivý vizuální zážitek, čímž mění racionální proces správy peněz v emocionální interakci s barvami

EVIDENCE

Namísto strohých číselných seznamů se digitální karta dynamicky barví podle kategorií útrat. Z nákupů se tak stává abstraktní barevný gradient, kde barvy jako oranžová (jídlo) nebo fialová (zábava) vizuálně dominují nad faktickým stavem účtu.

IMPLICATION

Design zde funguje jako prostředek k odstranění negativních pocitů spojených s útratou. Vizuální líbivost usnadňuje konzumaci, protože namísto ubývajících čísel uživatel sleduje růst barevného spektra na své digitální kartě. Moc nad vnímáním financí se zde přesouvá od kritického přehledu k pouhému sledování estetiky.

BRIDGE

Zatímco Transparency Grenade data agresivně obnažuje, Apple Card je designérským protipólem, který je schovává do barevného spektra gradientu, jenž mění stres uživatele z vnímání jeho útrat finančních prostředků v hru barev.

Cookie Consent "Dark Patterns"

Rozhraní jako prostor pro konflikt mezi transparentností a manipulací

The screenshot shows a cookie consent banner with a light gray background. On the left, under the heading 'Vaše soukromí je pro nás důležité!', there is a paragraph of text explaining the use of cookies. Below this text are three buttons: a large green 'Přijmout vše' button, a checkbox labeled 'Rozumím a přijímám', and two smaller links: 'Pokračovat pouze s nezbytnými cookies' and 'Odmítnout (Nedoporučeno)'. On the right, under the heading 'Podrobné nastavení', there is a list of four categories of cookies, each with a checked checkbox and a link to 'Více informací': 'Funkční cookies (Vždy aktivní)', 'Personalizované reklamy', 'Personalizovaný obsah', and 'Měření výkonosti a statistiky'. Below this list is a link 'Zobrazit jednotlivé partnery'. At the bottom of the banner, there are links for 'Zásady ochrany osobních údajů', 'Zásady používání cookies', and 'Více informací', followed by two large buttons: 'Potvrdit můj výběr' and 'Nastavit vše a pokračovat >'.

Zdroj: Ilustrační vizualizace (vygenerováno AI), 2025

European Union 2009 (přijetí směrnice), masivně od 2018 (GDPR)
gdpr-info.eu www.darkpatterns.org

CLAIM

Ačkoliv byl původní záměr regulace posílit kontrolu uživatele nad daty, v praxi se cookie lišty často stávají ukázkou rozhraní, které zneužívá vizuální design k matení a otupení pozornosti, kdy design záměrně zahlcuje uživatele natolik, že kliká na potvrzení jen proto, aby se zbavil překážky v cestě k zobrazení webu.

EVIDENCE

Rozhraní, která měla sloužit k informovanému souhlasu, byla mnoha weby přetvořena do podoby tzv. dark patterns. Namísto jasné volby jsou uživatelé konfrontováni s asymetrickým designem, kde je „souhlas“ barevně zvýrazněn, zatímco cesta k odmítnutí je záměrně komplikovaná. Design tak v těchto případech neslouží k vysvětlení (jak bylo zamýšleno), ale k vynucení akce skrze nepřehlednost.

IMPLICATION

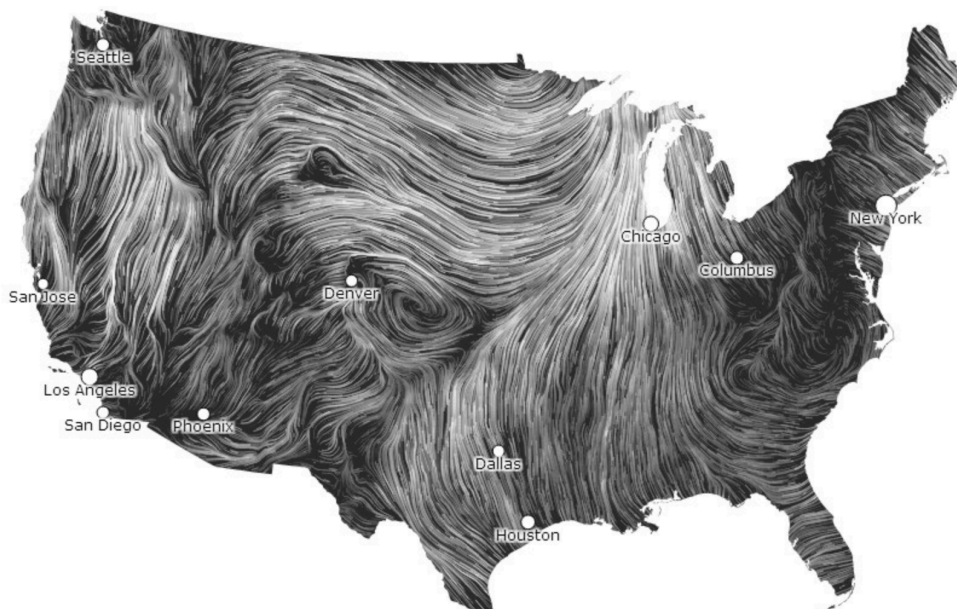
Tento artefakt ukazuje, že i dobře míněná snaha o transparentnost může selhat, pokud je ponechána designérským řešením, která upřednostňují byznysové cíle před srozumitelností. Moc uživatele je zde paradoxně oslabena právě tím nástrojem, který ho měl chránit.

BRIDGE

Zatímco cookie lišty design zneužívají k vytvoření nepropustné bariéry, která nás má unavit a zmást, následující artefakt Wind Map představuje pravý opak, funkční a uměleckou interpretaci dat, která neviditelný chaos přírody proměňuje v čistý a srozumitelný obraz.

Wind Map

Rozhraní jako estetická interpretace dat vířivých vzdušných proudů

Zdroj: moma.org

Fernanda Bertini Viégas, Martin Wattenberg 2012

www.moma.org/collection/works/163892

CLAIM

Wind Map demonstruje, že vizualizace dat nemusí být jen jednoduchým nástrojem nebo estetickou maskou, ale může být realizována jako umělecký překlad neviditelných přírodních sil do vizuální formy, která je pro člověka intuitivně pochopitelná a fascinující.

EVIDENCE

Autoři transformovali surová digitální data z národní databáze počasí do živé, dynamické mapy. Namísto meteorologických značek využívají plynulé linie, jejichž hustota a pohyb přímo odpovídá síle a směru větru. Vizuální forma zde tak není pouhou dekorací, ale funkčním prostředkem, který zpřístupňuje jinak nečitelné datové toky.

IMPLICATION

Tento artefakt ukazuje „jasnou tvář“ rozhraní. Zatímco předchozí příklady s daty manipulovaly nebo je skrývaly, Wind Map je dává na obdiv způsobem, jenž dokonale vystihuje jejich samotnou podstatu. Design zde funguje jako spojení, které nám umožňuje vnímat globální systémy v lidském měřítku.

BRIDGE

I takto precizní a harmonické rozhraní však naráží na své limity v okamžiku fatálního zhroucení systému. Následující artefakt ukazuje, jak se s takovou kritickou situací vizuálně vyrovnává nejrozšířenější operační systém na světě.

Windows BSOD (Blue Screen of Death)

Poslední tvář rozhraní před úplnou ztrátou kontroly

Your PC ran into a problem and needs to restart. We're just collecting some error info, and then we'll restart for you.

20% complete

For more information about this issue and possible fixes, visit <https://www.windows.com/stopcode>

If you call a support person, give them this info:

Stop code: CRITICAL_PROCESS_DIED

Zdroj: microsoft.com

Microsoft Corporation 2012

support.microsoft.com

CLAIM

Modrá obrazovka smrti je momentem, kdy rozhraní odkládá svou funkční roli a stává se maskou totálního selhání. Je to finální vizuální projev systému, který namísto interpretace chyb nabízí uživateli jen definitivní zastavení veškeré interakce.

EVIDENCE

V moderních verzích Windows (od verze 8) Microsoft nahradil seznam technických chybových kódů jediným dominantním prvkem, smutným symbolem :(. Design se zde uchyluje k maximálnímu zjednodušení a namísto vysvětlení příčiny chyby nabízí uživateli pouze vizuálně stručnou informaci o neočekávaném selhání a následném restartu. Technická realita systému je tak zcela skryta za maskou empatického symbolu.

IMPLICATION

Tato podoba selhání a následná nemožnost interakce s rozhraním zbavuje uživatele možnosti pochopit, co se s jeho nástrojem děje, a odkazuje ho do role pasivního diváka. Je to okamžik, kdy se technologie stává nečitelnou černou skříňkou, která svou neschopnost komunikovat maskuje za přátelské, ale obsahově prázdné gesto.

BRIDGE

Tento únikový prvek z rozhraní systému odhaluje hlubší pravdu o stavu současných technologií. Nejasná tvář, kterou nám systémy ukazují v momentě selhání, je novým trendem, kdy je uživatel odstiňován od faktické podstaty procesů a jejich případných chyb, čímž se jeho kontrola nad technologií stává pouhou iluzí.

Spojovací anotace

The Transparency Grenade a Wind Map ukazují prostor mezi dvěma extrémny vizuální prezentace dat a využívají rozhraní k maximálnímu zviditelnění neviditelných procesů (síťový provoz, vítr). Na opačném pólu se nachází Apple Card a Windows BSOD, které vizuálně maskují ať už nepříjemnou finanční realitu, nebo technické selhání.

Apple Card a Windows BSOD odhalují, kdy rozhraní simulují empatii nebo estetické potěšení, aby odvrátila pozornost od kritického nebo stresujícího stavu. Zatímco Apple Card mění bankovní transakce v hravou interakci s barvami, BSOD nasazuje smutný zástupný symbol, aby zjemnil fatální pád systému. V obou případech design neslouží k řešení problému, ale k psychologickému uklidnění uživatele.

Cookie Consent a Windows BSOD demonstrují, jak se rozhraní může proměnit v nepřekročitelnou bariéru. V případě Cookies jde často o záměrné zahlcení, které nutí uživatele k rezignovanému souhlasu. U BSOD jde o technologické zastavení, které neumožňuje jakkoliv pokračovat. V kontrastu s Wind Map, která uměleckým a přehledným způsobem prezentuje složitá data a algoritmy, tyto příklady ukazují rozhraní jako nástroj, který jednostranně diktuje podmínky interakce a redukuje uživatele na pasivního konzumenta stavu, který nemůže ovlivnit.

Závěr

Těchto pět artefaktů společně demonstruje, že podoba rozhraní, které vidíme, není nikdy neutrální a funguje jako sofistikovaná maska, kterou technologie nasazuje podle záměru svých tvůrců, někdy aby odhalovala, jindy aby skrývala.

Ukazuje se, že vizuální vrstva má moc zásadně měnit naše vnímání reality. Může nám propůjčit kontrolu nad neviditelným a složitým světem, nebo nás naopak degradovat do role pasivních diváků, kterým je technická podstata odepřena či zkreslena. Práce designéra v kontextu digitálních systémů tak ve výsledku není jen o tvorbě funkčního vizuálu, ale o neustálém etickém rozhodování, kde na tenké hranici mezi skutečným pochopením a pouhou iluzí se bude uživatel pohybovat.

Bibliografie

OLIVER, Julian. *Transparency Grenade* [online]. 2012 [cit. 2025-12-31].

Dostupné z: <https://julianoliver.com/projects/transparency-grenade/>

APPLE INC. Apple Card [online]. 2019 [cit. 2025-12-31].

Dostupné z: <https://www.apple.com/apple-card/>

BRIGNULL, Harry. *Deceptive Patterns: Cookie Consent* [online]. 2010 [cit. 2025-12-31].

Dostupné z: <https://www.deceptive.design/>

VIÉGAS, Fernanda a WATTENBERG, Martin. *Wind Map* [online]. New York: Museum of Modern Art, 2012 [cit. 2025-12-31].

Dostupné z: <https://www.moma.org/collection/works/163892>

MICROSOFT CORPORATION. *Troubleshooting Windows: Blue Screen Errors* [online]. 2016

[cit. 2025-12-31]. Dostupné z: <https://support.microsoft.com/>

Seznam obrázků

Obr. 1: **Titulní obrázek a vizuál portfolia.** (Zdroj: vlastní zpracování autora, 2025)

Obr. 2: **Transparency Grenade – model zařízení.** (Zdroj: julianoliver.com)

Obr. 3: **Uživatelské rozhraní Apple Card v aplikaci Wallet.** (Zdroj: apple.com)

Obr. 4: **Ukázka rozhraní „Cookie Consent“ s dark patterns.** (Zdroj: generováno AI, 2025)

Obr. 5: **Vizualizace Wind Map – mapa proudění vzduchu nad USA.** (Zdroj: moma.org)

Obr. 6: **Chybová hláška Windows BSOD ve Windows 10/11.** (Zdroj: microsoft.com)